

ljenje domoljubja in našega stanovskega ugleda. Mož blagih lastnosti je mnogo prezgodaj ostavil do zopetnega, neločljivega snidenja svoje najljubše, t. j. ženo in četvero otrok ter nas tovariše, zapustivši v njih in v nas neki vzvišen čut, ki ga ohranja in ga bo ohranjeval v častnem spominu.

Društvo šteje 113 članov ter podpira 22 vdov in 18 sirot.

O denarnem stanju je poročal blagajnik Josip Cepuder. Skupnega denarnega prometa je bilo v minulem društvenem letu 25.550,82 K. Društveno imetje znaša 113 644 kron 6 h.

Sestavljanje računa je dalo osobito za preteklo upravno dobo mnogo dela, ker je bilo treba na podlagi računskega zaključka prejšnje običajne upravne dobe od 1. kimavca do 31. vel. srpana sklepati za solarno leto. In to pretvoritev je blagajnik Jos. Cepuder popolnoma pravilno izvršil, zakar mu je občni zbor na predlog vodje ustavnega zavoda za gluho-neme Štefana Primožiča izrekel iskreno zahvalo in priznanje.

Pregledovalec računov Fr. Marolt je izjavil, da je našel vse knjige in račune v najlepšem redu. Njegov predlog, da se da blagajniku in odboru oprostila, je bil soglasno sprejet.

Odbornik Luka Jelenc je obsežno in izbornu utemeljeval predlog za boljše obrestovanje društvene glavnice, kot ga nudijo hranilnice in posojilnice. Za ta predlog sta se prav toplo zavzela Štefan Primožič in Fr. Črnagoj. Sprejet je bil z ogromno večino. Za to je občni zbor dovolil 20.000 K.

Tudi predlog odbornika Jak. Furlana, da naj društvo ne posojuje več denarja, je bil sprejet.

V odbor so bili izvoljeni: Juraj Režek (predsednik), Jakob Dimnik (predsednikov namestnik), Josip Cepuder (blagajnik), Alojzij Kecelj (tajnik), Jakob Furlan, Josip Gregorin, Anton Javoršek, Luka Jelenc in Janko Žirovnik. Za pregledovalce računov so bili izbrani: Fran Gale, Karel Javoršek in Fran Marolt.

Sine ira!

II.

Drugega dne za »Narodom« je prinesel »Slovenec« članek o nas. V tem članku nas opisuje kot divjake in siroveže. Raznašalce vseh laži med svet — t. j. nas — naposled zagotavlja svoje naklonjenosti. Za to treba, da se sprizajzimo s »Slovenčev« stranko in brezpogojno uklonimo duha itd.

Ne bomo dolgi. Sploh je že v 15. številki v »Tovarišu« v članku »V ofenzivi« dovolj jasno povedano stremljenje klerikalne stranke. Da pa ne poreko, da molče priznavamo vsa ta nam očitana svojstva, moramo le posvetiti tem »Slovenčevim« cvetkam malo odgovora.

Pravite, da smo poročevalci vseh umazanosti iz Marijinih družb v liberalne liste. No, dobro! Kdo pa nabere med tednom več laži, ko ravno vaši zastopniki s kolarjem? Glede vsebine teh poročil in njih resničnosti je imelo že opetovano priložnost sodišče izreči svojo sodbo, ki vam ni pritisnila pečata poštenosti. O sirovosti se ne bodemo prekljali z ljudmi, ki še nikdar niso imeli čuta dostojnosti. In naj smo tudi sirovi, vendar ljudi še ne hujskamo na poboje, kar se pa med vami že godi. Da bi se spravljali z ljudstvom, tega nam ni treba. Mi smo spravljeni z njim in želimo temu največjo

srečo, a zraven pa tudi prostosti, da bi že končno strlo verige, ki ga z njimi vi priklepate. Seveda je to mogoče dognati le potom izobrazbe, temeljem ljudske šole. Tega se pa vi bojite in nočete. Odtod zabavljanje na šolo in hujskanje z besedo in peresom. Ali si moremo misliti še več, nego delate proti nam in šoli z »Domoljubom« s številko za številko? Treznemu človeku se dozdeva, kakor bi bil ta ob-skurni listič nalašč v ta namen ustanovljen. Vi ste tisti, ki očitno hujskate to ubogo, nevedno ljudstvo proti spravi z učiteljstvom, oziroma s šolo. Poznamo vas in dobro vemo, za kaj vam gre. Za neomejeno oblast in brezpogojno vdanost.

To je tista sprava z ljudstvom. Iz te moke, odkrito povedano, ne bo kruha. Pozivljete nas, kar nas je »slabih« — in to nas je večina, zakaj slabi smo vsi brez izjeme, ki ne hodimo z vami — naj se združimo v socialno demokracijo. Zaščitniki vere in nauka Kristusovega, kdo se pa družijo s to stranko rajši ko vi, če mu to le količkaj kaže, da pride po tem poti do moči? Tedaj na stran vse versko prepričanje; med staro šaro stanovitnost in na pomoč vse framasone, če treba in če ti hočejo. Kar sami počenjate, tega ne očitajte drugim in jim ne štejte v greh. Kar je dovoljeno drugim, bodi dovoljeno tudi učiteljem. V tem oziru ohranite le zase te dobre svete. Da so dobri učitelji le vaši pokorni sluge, o tem ne bomo izgubljali besed, četudi je dobro znano, da so ravno ti brez svojih nazorov in brez svoje volje. Zgled ta in ta.

Na to svojo vabo dvomimo, da bi ujeli kakega nepremišljenca. Z ljudmi, ki so ko dvorezni nož, navzdol drugačni, navzgor vneti zagovorniki šolstva; drugačni v srcu, drugačni na jeziku, učiteljstvo ne gre. Že smo vam opetovano povedali, da nam je šola in napredek nad vse. Mi želimo narodu boljših časov. To se pa dožene, kar je dokazano pri drugih naprednih, imovitejših narodih, le z izobrazbo in zopet le z moderno, vsem zahtevam zadostujočo šolo. Vi pa za to še nikdar niste bili in kot taki ne morete biti. Kakor do zdaj, tako boste za naprej skrbeli s svojimi nastopi, s svojimi listi in lističi za inferijornost našega naroda, dokler se ne dozida jez, ki bo ta val zajezil; in ta jez je naša šola. In zidarji tega jeza smo mi učitelji, ki od svojega dela ne odnehamo; zato tudi z vami ni in ni združitve. Jasno povedano tudi vam — sine ira!

Uradno tiranje v pokoj.

Omenili smo že zadnjič, da so poslali ravnatelja Ivana Lapajneto v Krškem uradno v pokoj. Ni še dolgo, odkar se je udomačila ta razvada pri nas. Tega učiteljstvo seveda ne more mirno prenašati, ker imajo taka in enaka uradna tiranja v pokoj izvečine politiško ozadje in izvirajo iz zasebnih razlogov in nestvarnih nagibov.

V tem primeru nam je oseba g. Lapajneto popolnoma postranska stvar. Niti toliko ne moremo reči, da bi bil naš zvest somišljenik. Vkljub temu nikakor ne moremo trpeti, da bi zaslužnega in idealnega šolnika metali med obrabljeno šaro, pred vsem pa treba tu očitno in s protestom ožigosati sistem, ki se je utihotapil v naš šolski ustroj.

Posebno že iz tega zadnjega vzroka priobčujemo današnje vrste v izpopolnitev zadnje naše tozadevne notice. Naši podatki slone deloma na rekurzu prizadete stranke, deloma na

člankih v »Edinosti« z dne 15. in 16. t. m., deloma na tem, kar so nam sporočili naši zaupniki.

Ravnatelj meščanske šole v Krškem so uradno upokojili iz posebnega vzroka, ki povzdiga ta dogodek iz okvirja osebnega pomena do splošno načelne važnosti, in če se odločno ne upremo, bo ustvarjen nevaren prejudic, ki bo c. kr. dež. šolskemu svetu dajal uverjenje, da ta korporacija sme in more, kar hoče, ko gre za importacijo Slovincem sovražnih tujincev in potom tega — za ponemčevanje našega naroda v osrednji pokrajini Slovencev.

Znano je, da nimamo še niti ene slovenske meščanske šole, ki je za srednji stan silno potrebna. Imamo pa že več nego 30 let ugodne šolske zakone za Kranjsko in Goriško glede ustanavljanja teh učilnic. Na podlagi teh zakonov je bila vlada in so bile šolske gosposke dolžne, da bi nam bile v teku 30 let ustanovile v teh dveh deželah vsaj kakih deset teh učilnic. Toda ti faktorji niso storili svoje dolžnosti. Le v Krškem, kjer je sicer malo mladine, so ustanovili tako šolo za dečke. Toda še ta je bila (četudi le za slovenske otroke) nemška, ker je darovalec šolskega poslopja tako želel!

Med slovenskimi učitelji se je ravnatelj Lapajne že pred 30 leti v nemal za šolski napredek na narodni podlagi. Potezal se je osobito za meščansko šolo. Na Kranjskem je bil on prvi učitelj, ki je dostal izpite za to kategorijo šol. Toda ti izpiti bi mu ne bili nič hasnili, ako bi bil čakal, da vlada ustanovi kako slovensko meščansko šolo. Ni mu preostajalo drugega, nego da je zaprosil za mesto na nemški meščanski šoli v Krškem. Nemški učni jezik ga je sicer plašil, toda oplašil ga ni. Ako se slovenski učitelj le trudi in trudi, že ubije z veliko potrpežljivostjo, z najboljšimi metodami in s pomočjo materinščine v teku let precej nemščine slovenskim otrokom v glavo. Ko so pred 26 leti otvorili šolo na Krškem, je vstopilo prvi dan le 12 učencev. Kako naj učitelj iz takega števila napolni v dveh letih dva razreda in v treh letih tri razrede? Treba je bilo umetnosti, vztrajnosti, da se je v teku let nemška šola napolnila. Napolnila se je s slovenskimi otroki.

Ko je ravnatelj Lapajne pred 26 leti prišel v Krško, je pisala »Laibacher Schulzeitung«: »Man hat in Gurkfeld den Bock zum Gärtner gemacht.« In ravnatelj Lapajne je imel težko stališče. Njegov predstojnik je bil nemški ustavoverec. Ko mu je na priliko narodni okrajni šolski svet dovolil prvo kvinkvenijo, mu je ta ni hotel nakazati, rekši: Wenn es Ihnen nicht recht ist, geben Sie mich in den »Slovenski Narod«. Nastopila je potem Taaffejeva in Winklerjeva doba in bilo je nekoliko boljše za Slovence na Kranjskem. Pa prišli so zopet slabši časi. Vlada je začela silno skrbeti za nemško šolstvo na Kranjskem. Kjer je bilo le nekaj nemških otrok, je ustanavljala zanje nemške šole, v katere pa so jemali slovenske otroke, ker je bilo nemških premalo. Take napol nemške šole so smatrali potem za pravo nemško posest, ki jo je bilo treba skrbno čuvati. Za kakih 30 nemških šol na Kranjskem n. pr. sta nastavljena dva nemška nadzornika, dočim mora slovenski nadzornik nadzorovati do 60 šol. Tudi krško nemško meščansko šolo so smatrali nemški politiki za pristno nemško posest. Ta postulat je bilo čitati vsaj pred leti v takozvanem »binkoštnem programu« avstrijskih Nemcev. V tem programu so poudarjali, da mora meščanska šola v Krškem priti v nemške roke.

Vlada je pošiljala v Krško hude Nemce in nemškutarje za nadzornike (profesorje: Knappitsch, Benda, Proft, Belar). Ti so učitelje stiskali in stiskali. Šola je v teku let vzgojila

veliko učencev. Ti so sedaj v lepih službah in pri dobrem kruhu in so hvaležni nekdanjim učiteljem. Dva sta jim celo postala tovariša na zavodu. Vsi učenci so hvaležni tem učiteljem, le navedeni nemškutarjski nadzorniki ne. Ti so imeli predsodke ali pa čudna navodila od svojih višjih.

V tem oziru je imel zlasti ravnatelj Lapajne nepriliko. Ker je z ministrskim dovoljenjem uvedel slovenščino kot učni predmet za dve ali tri ure na teden, so mu očitali, da daje šoli preveč slovenskega značaja. Ako je kak nemški nadzornik zapazil na zvezku besedo »Pisanka«, je postal že srdit. Ako je ravnatelj vpričo njega sicer nemško govoril vso uro, če pa je o tem le en sam izraz tolmačil po slovenski, že je bil ogenj v strehi. Ko je ravnatelj pri konferenci hvalil in branil svoje tovariše, je zavpil tak nemški mož nad njim: »Sie werden keinen Advokaten für Ihre Lehrer abgeben.« Ako so ti nemški nadzorniki še druge učitelje tako pestili, so pač zaslužili, da so lepo avanzirali: Knappitsch je postal ravnatelj učiteljišča v Celovcu, Benda ondi profesor, Proft gimnazijski ravnatelj v Celju in sedanjega nadzornika Belarja že še čaka kako odlikovanje. Vlada pa je imela še druge pomočnike, da je ustrahovala krško meščansko učiteljstvo. Okrajni glavar Schönberger na priliko, ni bil zadovoljen samo z »Deutsche Unterrichtssprache« pri učencih, ampak je uvedel še za učitelje »Deutsche Dienst-Sprache«, je hotel imeti sam meščansko šolo v svoji oblasti in ni privoščil, da bi bila podložna tudi krajnemu šolskemu svetu, kakor zahteva zakon. Njemu na strani je stal tudi deželni šolski svet. Ministrstvo in upravno sodišče sta sicer zavrnila glavarja in ljubljansko gospodo; toda ukora, ki ga je ravnatelj Lapajne po nedolžnem dobil ob tej aferi, ni nihče preklcal.

Vkljub temu je šola napredovala. Prihajalo je vedno več učencev, tako da je število naraslo na 100. In praznovala je svojo 3letnico. Kakor je Martin Hotschewar rad podaril šolsko poslopje in ustanovil ustanove (ki pa imajo preveč nemških pogojev), tako se je tudi vdova rada spomnila o priliki 25letnice te šole, česar bi gotovo ne bila storila, če ne bi videla lepega sadu 25letnega delovanja te šole pod vodstvom Ivana Lapajmeta. Spomnila se je na ta veledušni način, da je temeljito popravila šolsko poslopje in ustanovila z vsoto 60.000 K še četrti razred na tej šoli. Ob tej priliki je bilo veliko veselja in radosti v Krškem. Toda kmalu se je obrnilo na slabše v stvari ravnateljve osebe. Njegovi predstojniki, osobito profesor Belar, nemški pristaš, (čigar oče je bil pa še dober Slovenec), si je mislil: »Der Mohr hat seine Schuldigkeit getan, der Mohr kann gehen.« Nagovarjal ga je najprvo izlepa, naj prosí za upokojenje, češ: »Wir werden schon für einen ehrenvollen Abzug sorgen.« Z ozirom na zakon pa, ki zahteva za upokojevanje na lastno prošnjo 35 službenih in 60 starostnih let, pa ravnatelj ni mogel ustreči ne njemu ne deželnemu šolskemu svetu, ker se ni mogel izkazati s temi pogoji. Toda profesor Belar je mogočen po pregovoru: »Folgst du nicht willig, so brauch' ich Gewalt.« Zato ga je pri lanski inšpekciji nahrulil: »Hat Er noch nicht sein Pensionsgesuch überreicht?«

Lahko mu je bilo tako kategorično nastopati, zakaj zaslombo je imel v deželnem šolskem svetu, ki je neprenehoma pritiskal na ubogega ravnatelja. Ta poslednji se je opravičeval in opravičeval s krstnim listom in zdravniškim izpričevalom, da ne more še ustreči temu povelju, in poudarjal, da je še sposoben in zdrav, da bi bil preveč oškodovan in da stori vse, samo da bi mu še prizanesli. — Na posled se je pa vendarle vdal v toliko, da bo l. 1906. sam

prosil za upokojenje in za odmero plače za 38 let, ker bi namreč tedaj potekla tolikoletna doba, odkar si je pridobil učiteljsko usposobljenost. Toda vse te njegove uradne in mnogoštevilne privatne prošnje niso nič pomagale: ura doma so ga upokojili, odmerili mu penzijo samo za 36 let, oškodovali ga za kakih 1000 K in mu učinili pred svetom ne malo nečast. Učiteljski penzijski fond mu bo pa moral vsaj za nekaj let prehitro plačevati penzijo.

Temu dodajamo še nekaj vrstic v razjasnilo, to pa še zlasti zato, ker se širijo n. pr. po Ljubljani napačne vesti, kakor da bi bil okrajni šolski svet krški z učiteljskim zastopnikom vred predlagal upokojitev.

Običajno se vrši obravnava pri sejah c. kr. okrajnega šolskega sveta, kadar gre za to, da stopi ljudski učitelj v pokoj. Okrajni šolski svet stavi svoje predloge, in deželni šolski svet ukrene po svoje. Da bi moral glede upokojenja staviti najprej okrajni šolski svet svoje predloge, ali da bi se moral deželni šolski svet na te predloge ozirati, o tem ni zakonitih določil. Ako se pa že pri upokojevanju ljudskega učitelja stvar obravnava najprej pri okr. šolskem svetu, bi se moralo to zgoditi še v večji meri, kadar gre za upokojitev meščanskega učitelja. Meščansko učiteljstvo plačuje namreč okrajni šolski svet, ki je imel celo pravico imenovanja. In baš upokojeni ravnatelj Lapajne je bil plačan iz okrajnega šolskega fonda in je bil svoje dni prezentiran od okrajnega šolskega sveta v Krškem.

Zdaj pa, ko je c. kr. deželni šolski svet zahteval, da vložijo Lapajne prošnjo za upokojitev, ni spravil predsednik krškega okrajnega šolskega sveta te zadeve na dnevni red. Šele eden članov je to zadevo sprožil, pri kateri priliki se je vsa korporacija z učiteljskim zastopnikom (enim, zakaj drugi je g. Lapajne sam) izrekla zoper upokojitev gospoda ravnatelja.

Iz vsega tega je torej razvidno, da so vladali v tej zadevi nestvarni razlogi in da je gosp. Lapajne v kljub pohvalnim dekretom in mnogim zaslugam na pedagoškem in slovstvenem polju — žrtev razmer.

Tega pa seveda ne moremo odobravati, nego povzdigamo tudi mi svoj glas v obrambo resnice in pravice. K temu nas sili naše liberalno prepričanje.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca sušca 1905 K 57.212.04.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Postojnsko učiteljsko društvo ima svoj redni občni zbor v četrtek, 4. maja ob 10. uri dopoldne v Matenji vasi pri Postojni. Poleg običajnega dnevnega reda je tudi predavanje: »Učiteljevo delo na narodnogospodarskem polju« — govori g. F. Mercina, učitelj v Vipavi. — Pred zborovanjem se odkrije nagrobni spomenik, ki ga je postavilo naše društvo rajnkemu učitelju F. Grosu. — Za obed naj se blagovoli vsakdo oglasiti z dopisnico: M. Žnidaršič, trgovec, Matenja vas, Prestranek. — K polnoštevilni udeležbi v ljudo vabi odbor.

Učiteljsko društvo litijskega okraja javlja svojim članom, da bo hospitacija dne 4. maja t. l. na ljudski šoli v Velikem Gabru. Pričetek ob 10. uri dopoldne. Obravnava: a) v II. razredu »uporabna naloga v smislu množitve«, Jos. Zajec; b) v I. razredu črka »H« po Levčevem lepopisju, gospica Ana Krašovic. Takoj po hospitaciji bo občni zbor učiteljskega društva litijskega z običajnim vzporedom glede na § 26. društvenih pravil; zraven tega pa tudi volitev gg. delegatov za letošnje glavno skupščino »Zaveze« in nasveti.

Za slučaj, da bi ta občni zbor ne bil sklepčen, se sklicuje pol ure kasneje drugi občni zbor, ki je pri vsakem številu članov veljavno sklepčen. — Za skupno kosilo naj se gospodje in gospice blagovolijo oglasiti do 1. ali 2. maja t. l. pri gospé Josipini Hribarjevi, gostilničarki, ali pa pri šol. vodstvu v Velikem Gabru.

K hospitaciji in občnem zboru najvljudneje vabi vse gg. društvenike in gospice društvenice, kakor tudi goste Josip Zajec, t. č. predsednik.

Učiteljsko društvo novomeškega okraja je zborovalo v četrtek dne 6. aprila v Žužemberku. Zborovanje je bilo združeno z dvema hospitacijama. Nastopila sta gđc. Stefanija Pečar in g. Josip Zajec, ki sta častno rešila svojo nalogo. Posebno moramo pohvaliti g. Zajca, ki je prav mojstrsko izvršil svoj nastop iz risanja.

Pri zborovanju se je sklenilo predložiti vladi nova pravila, ki so bila navdušeno sprejeta. — G. učitelj Žen pa je predaval »Kako stališče zavzemaj učitelj napram dnevnim pol. vprašanjem, tičočim se učiteljstva.«

Po zborovanju se je zbralo vse učiteljstvo k skupnemu obedu. V našo sredo so prišli tudi g. župan, c. kr. notar in še več drugih odličnih gospodov. Pokazali so s tem, da čutijo z ubogim trpinom-učiteljem. G. notar se je v lepih besedah izrazil, da učiteljstvo — dasi prezirano in teptano — dožene vendar svoj vzvišeni smoter. Dokler ima narod tako učiteljstvo, ki — dasiravno tako slabo gmotno podprto — vestno izvršuje svoj poklic in se upira vsem nasprotnikom, ne more propasti. Tako učiteljstvo bo in mora doseči to, česar si želi, kar pošteno zasluži.

Štajersko.

Konjiško učiteljsko društvo zboruje v četrtek, dne 4. majnika t. l., ob pol 11. uri dopoldne v Konjicah. Na vzporedu je: Poročilo delegata o »Zvezinem« zborovanju; pogovor o letošnjih konferenčnih vprašanjih; volitev delegatov k »Zvezinemu« zborovanju. K mnogobrojni udeležbi v ljudo vabi odbor.

Ormoško učiteljsko društvo zboruje v četrtek, dne 4. maja t. l. v Ormožu po sledečem vzporedu: 1. Zapisnik zadnjega zborovanja. 2. Društvena poročila in dopisi. 3. Zakaj bi se naj učitelji intenzivno bavili s filozofijo? Podava g. R. Košar. 4. Poročilo o II. obč. zboru »Zveze slov. štaj. učiteljev in učiteljic«. Poroča delegat g. A. Kosi. 5. razgovor o dopisu ljubenskega učiteljskega društva v zadevi predlogov za letošnje deželno skupščino in stavljenje konkretnih predlogov. Predlagatelj g. J. Košar. 6. Nasveti in slučajnosti. Začetek zborovanja ob 10. uri predpoldne.

K polnoštevilni udeležbi vabi odbor.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj zboruje v četrtek, 4. maja t. l. ob pol 10. uri dopoldne v okoliški šoli po naslednjem dnevnem redu: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Računanje na nižji stopnji, osobito poudarjaje merjenje in deljenje. Podavatelj gospod profesor Lavtar. 4. Poročilo o občnem zboru »Zveze v Celju«. 5. Volitev delegatov za »Zavezo«. 6. Društvena poročila in nasveti. Po zborovanju skupen obed — ne banket — v »Narodnem domu«. Vsaka šola blagovoli naznaniti število udeležencev do 1. maja. K prav obilni udeležbi vabi J. Kopic, t. č. predsednik.

Učiteljsko društvo za brežiški in sevniški okraj zboruje dne 7. maja t. l. ob 10. uri dopoldne v šoli na Vidmu. Vzporod: 1. Zapisnik zadnjega zborovanja. 2. Dopisi in društvene zadeve. 3. Razgovor o vzporedu letošnje uradne konference. 4. Nasveti in želje. Odbor pričakuje, da se cenjeni društveniki udeležijo zborovanja polnoštevilno.